

Szent-Györgyi Albert, a művész

Egy óra a Nobeldíjas tudós dolgozószobájában.
„A tudomány az összes ellentéteket
meg fogja szüntetni”

Szeged, november 5. Zeng a fogadalmi templom orgonája. A hangja kiszáll a térre. Fehérköpenyes, őszhajú, de fiatalos arcu ember áll az egyik erkélyen és hallgatja a fenséges muzsikát. Aztán visszavonul a szobájába. Szent-Györgyi Albert professzor volt, a Nobel-díjas tudós.

EGY VIRÁGOS SZOBA.

Mennyi titokzatos gép áll a folyosón, amíg eljut az ember a szobájáig! A tudomány konyhája. Milyen a szoba? Virágos, kényelmes, meleg. Éppen a fogadalmi templomra néz az ablaka. Rengeteg papír, könyv az íróasztalán. Középen egy kis asztal, kényelmes karosszékekkel. Cigareták, szivarok, pipadohány. A professzor állandóan füstöl, vagy szivarozik, vagy pipázik. Minden jókedvése mellett ideges. Fehér köppenyén mindenféle színfoltok. A kísérletek nyomai. Minden érdeklő a világon, de nincs ideje foglalkozni mással, mint ami a saját munkája. Érdekes eset történt vele tegnap. Budapestről odautazott hozzá egy kiváló író, aki egyúttal konferanszié is. Interjú céljából. Szent-Györgyi Albert boldogan fogadta és mondta neki, mennyire örül, hogy annyi idő után végre megismerkedhet vele személyesen is. Unszolta, hogy beszéljen és az író-konferanszié anyira tűzbejött, hogy egy óra hosszat magyarázott Szent-Györgyi Albertnek, aki élvezettel halgatta a szellemes beszédet.

A MUZSIKUS.

Mi a professzor lelki életéről szerettünk volna képet kapni. Mi érdeklő a legjobban a tudományon kívül, mi az, ami hozzásegítette a nagy felfedezéséhez és meglátásokhoz?

— Az én „másik” életem a zene. Ez a kísérőtársam és a segítőm, — hangzott az első összefoglaló válasz.

Egy ember, aki nem tud élni a muzsika nélkül. Egész családját zenével foglalkozott.

— Magam, sajnos, korán abbahagytam az aktív zenét, mert másfelé hajolt az utam, — mondta a professzor. — De megmaradt a közösségünk. Életkoronként változott bennem az a zeneszerző, aki a legközelebb állt hozzám. Talán Csajkovszki, Dvorak volt az, akilegelsőször megfogott. Aztán ahogy idősebb lettem, Brahms, vagy Schumann érdekelt. A mikor érett férfivá alakultam, már Mozart muzsikája vonzott. És most már lassankint eljutok abba a korszakba, amikor az ember Bach és Beethoven muzsikájáért rajong és az tudja megnyugtatóni. Csodálatos, de otthon, amikor dolgozom, megkívánom a muzsikát. Felugrom az íróasztal mellől, odamegyek kitűnő rádió-gramofonomhoz és éppen azt a zenét hallgatom, ami akkori hangulatomnak megfelelő. És amikor pihenni akarok, akkor is a muzsika-hoz menekülök. A magyarokhoz, Bartók Bélához, Kodály Zoltánhoz, vagy Dohnányihoz, akiknek zsenialitását szerencsére teljes mértékben fel tudom fogni.

MŰVÉSZET ÉS TUDOMÁNY.

— Valamikor szobrokat készítettem — folytatta Szent-Györgyi professzor. — Már nincs belőlük, külföldre kerültek. Azóta is motoszkál bennem egy gondolat a művészet és a tudomány viszonyának a megállapításán. És elmélyedve a természetben, a tudományos buvátkodásban, csináltam magamnak egy meghatározást. Akik a művésztől és a tudománytól távol állanak és azt fürkészve boncolgatják, nem is sejtik, milyen fordított arány van a kettő között. A művésztől azt hiszi az ember, hogy csak az *invenció* az, ami kihangsúlyozódik benne és kevés a *technika*. A tudományról meg azt tartják, hogy sok technika, kevés *invenció* kell hozzá. Tévedés. A művészetben sokkal több a technika, mint gondolják, a tudományhoz és a felfedezéshez pedig az *invencióból* kell több!

AZ „IHLET” NAGY PILLANATA

— A tudósokról azt gondolják, hogy egyszerre ugrik előlük a nagy pillanat, amikor hirtelen megtalálják a várt megoldást. A megvalósulás, a

felfedezés másodperce. Ez nem így van. Érdekelnek bizonyos problémák, elképzelem a megoldásukat. Először kísérletben kezdem figyelni, sokszor az egész apróságokat, amelyek hátráltatják és változtatják az elgondolások útját. Később kiderül, hogy nem helyes az irány és akkor a szemlélődő megpróbálja kísérletben igazolni az útját. Ezekben az apró kicsiségeken gondolkodtam én is mindig, nem a nagy megoldáson. Azt a bizonyos nagy valamit öntudatlanul termeli ki az ember.

— Nagyon nehéz megfogalmazni és nem akarom, hogy reklámszerűen hangozzék, de én a problémákat tulajdonképpen álmaimban szoktam megoldani. Mondjuk, másnap felébredek és készen áll előttem az egész. Sok tudatos van a nagy kísérletekben és felfedezésekben, de még több az öntudatlan. Én magam is vallom, hogy a természetben van néhány alapvető törvényszerűség. Ezeknek a nagy törvény-

szerűségeknek a részleteit kell kikutatni, hogy majdan az egész tisztán álljon előttünk.

SPORT

— Amikor elfáradok, a zenén kívül van még egy más frissítőm is. Egy percre kiszaladok a sportpályára a tanítványaimmal, vagy asszisztenseimmel és teniszezem. Sajnos, most baj van, mert az új intézet közelében nincs sportpálya. Nagyon hiányzik és helyszűke miatt nincs is mód arra, hogy építsünk. Sport nélkül nem tudnék megélni. Levegő, víz, napfény... Szükségem van rá. És ebben a szellemben nevelem a fiataliságot is.

A VILÁG TUDOMÁNYA

Már egészen homályos a szoba a szivar és cigarettafüsttől. Szent-Györgyi lelkesen beszél tovább:

— A tudomány és művészet aránylag nagyon olcsó. Különösen ahhoz képest, amennyit teremteri tud.

Szent-Györgyi Albert a papirosra nézett, amelyre feljegyeztük a szavait:

— Még azt kell megírni, — mondja — hogy mi a tudományos hitvallásom. Az emberiség intellektuális közösségének hive vagyok. Azt remélem, hogy a tudomány egyszer az összes ellentéteket meg fogja szüntetni.

Kristóf Károly